

Verksamhetsplan 2022 för Biosfärenheten

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike omfattar i stort sett hela Kristianstads kommun. Här finns nästan alla svenska naturtyper i ett landskap som präglats av människan genom tiderna. Mitt i biosfärområdet ligger naturum Vattenriket.

Den mäktiga Helge å flyter tvärs igenom landskapet och fångar upp små vattendrag från åsarna och slätten. Här och var buktar den ut i Araslövssjön och Hammarsjön innan den når Hanöbukten. Ån kantas av våtmarker och strandängar. Men Vattenriket är inte bara vått, här finns både lummiga ädellövskogar och torra sandiga odlingsmarker.

Den omväxlande naturen ger många olika miljöer för djur och växter att leva i. Vattenriket är ovanligt artrikt och en riktig hot spot för hotade arter. Området täcker mindre än två promille av Sveriges yta, men på denna lilla plätt lever hela 20 procent av landets hotade arter!

Kristianstads kommun har åtagit sig att verka för att Vattenriket ska vara ett bra hem åt både natur och människor. I olika projekt hjälper biosfärkontoret djur och växter att leva vidare, samtidigt som människor får möjlighet att ta del av naturens nyttor utan att förstöra dem. För att kunna göra det behöver vi lära mer om landskapet och naturen. En del i arbetet är att ta fram och sprida ny kunskap. Biosfärkontoret inventerar, ger ut rapporter, samarbetar med forskare och håller konferenser.

Tillsammans med föreningar, företag och markägare tas hållbara lösningar fram för att både bevara och nyttja landskapets värden. Vi anlägger våtmarker och rör om i sanden. Många arter och välfungerande ekosystem gör att vi klarar klimatförändringar och andra utmaningar bättre.

Genom att hjälpa människor att uppleva naturen får vi fler med på tåget. Vi har 22 besöksplatser med fågeltorn, stigar och utemuseer. Naturum Vattenriket är kronan på verket med utställning, möteslokal och restaurang. Här berättar vi hur biosfärområdet fungerar och visar vägen ut i Vattenriket.

Vi kallar arbetet för biosfärbete. Glädjande nog ser vi goda resultat! Vid besöksplats Pulken samsas tranor, skådare och lantbrukare. Malen simmar åter i Helge å och uttern fiskar utanför naturum. I dag ses områdets våtmarker inte längre som vattensjuka utan vattenrika. Ett kvitto på en ny attityd till hur vi kan använda naturens resurser!

Biosfärbetet 2022

Ett nytt handlingsprogram för Biosfärområde Kristianstads Vattenrike, perioden 2021-2025, antogs ifjol. Verksamheten är koncentrerad till fem fokusområden som genomsyrar arbetet:

- Friska ekosystem och rik biologisk mångfald
- Vatten i balans från källa till hav
- Attitydförändring och lärande
- Hållbart företagande i lantbruk och besöksnäring
- Hälsa, livskvalitet och samhällsutveckling

Under 2022 tar vi oss an det nya temat **"Havet"** med många åtgärder och aktiviteter där de flesta har sitt avstamp i det **stora projektet "Återskapa Östersjöns livskraft"** som vi driver tillsammans med WWF, länsstyrelserna i Stockholm och Västernorrland, Skärgårdsstiftelsen och Sportfiskarna. Vi kommer under året att arrangera en artjakt, **"bioblitz"** vid Snickarhaken, **näringslivsfrukost med havstema**, lansera det pedagogiska verktyget **"Östersjökompassen"**, ta fram utställningar om havet på naturum och i Åhus, ha familjeaktiviteter vid havet, göra storskalig **plantering av ålgräs** utanför Åhus kust och **förbättra uppväxtområden för fisk** i anslutning till Helgeå mm.

Vi ser i kölvattnet av pandemin ett fortsatt stort intresse för upplevelser och aktiviteter utomhus. Vattenriket har fantastiska möjligheter och naturum och våra 21 besöksplatser visar vägen ut i biosfärområdet och uppmuntrar till att njuta av vår fina natur. För att inspirera och underlätta för folk att hitta ut kommer vi under året lansera webbtjänsten och appen **Naturkartan** för Vattenriket. Tanken är att det så småningom ska omfatta hela Kristianstads kommun. En anpassning till pandemin är att vi kommer att utveckla vår digitala kommunikation ytterligare med fler **aktivitetsfilmer** på tema fiska och skåda. Under våren kommer en **ny utställning** om strandängarnas fågelliv på plats vid besöksplats **Håslövs ängar** och under hösten blir utställningen vid besöksplats **Sånarna** uppdaterad.

Hållbar besöksnäring ligger i tiden och det är också angeläget att utveckla Kristianstad som hållbar destination. Här finns fina förutsättningar. Under året kommer vi påbörja arbetet med att lansera **"Hållbar helg i Vattenriket"** där ett koncept med hållbara upplevelser tas fram.

Arbetet med **Skåneleden SL6 Vattenriket** fortsätter. Under året kommer leden att märkas ut fram till Lerjevallen och här kommer också att byggas en ny lägerplats söder om sjön. Parallellt fortsätter arbetet med projektering av den södra sträckan Nyehusen till Drakamöllan/Degeberga. När den sträckningen är klar kommer vi att se över möjligheterna att ta leden vidare från Degeberga mot Åbjär och till slut Huaröd. Vi hoppas också kunna färdigställa lägerplatser vid Södra Äspet och Friseboda under året. Under 2021 byggdes ett häftigt arkitekturritat vindskydd i Österslöv i form av ett bokollon "the Pod" och den platsen kommer att tillsammans med Ekenabben få dricksvatten under året. Hela SL6 ska vara klar 2023.

Vi kommer också arbeta vidare med upplevelser kring leden inom ramen för LONA-projektet "Tre bubblare". Vid Ekenabben kommer naturlekplatsen **"Grodleken"** att färdigställas och invigas i början på sommaren.

Arbetet med att tillgängliggöra och på ett säkrare sätt kunna ta sig ut på vattnet i Vattenriket fortsätter i projektet **"På Vatten i Vattenriket"**. Vid fiskebryggan och rastplatsen vid Kavrö ska en **toalett** komma på plats och vid Franckes udde på Näsby fält och vid Pulken planeras det för **bryggor** för att underlätta för kanotister att komma i land.

Ett kärt vårtecken och ett årligt återkommande arrangemang är **Tranvåren vid Pulken**, tranornas eget Bed & breakfast. Vi arbetar för att det goda samarbetet med berörda lantbrukare, markägare, föreningar, företag, besökare och myndigheter ska fortsätta på samma utmärkta sätt som tidigare år

men också anpassas till rådande Covid-restriktioner.

Ett av våra fokusområden är **Hållbart företagande i lantbruk och besöksnäring**. Vi kommer att fortsätta vårt samarbete med Hushållningssällskapet kopplat till **vattenhushållning och klimatanpassning**, men också utveckla vårt samarbete internt med andra enheter, avdelningar och förvaltningar för att nå bättre synergier. Vi planerar för två fältvandringar med fokus på vatten och våtmarker i odlingslandskapet respektive skogsbygden.

Utveckling av hållbara innovationer är en viktig del i biosfärbetet. Vi har arbetat tillsammans med Krinova och Högskolan i Kristianstad för att skapa kreativa matupplevelser i projektet **"Dax för brax"**. Under 2022 kommer en liten kokbok att lanseras och vi arbetar för en fortsatt utveckling av projektet.

Naturreseptet Södra Äspet kommer att märkas ut och invigas under året och vi arbetar för att det ska fattas beslut om reservatsbildning för **Ekenabben med Kvarnäs**.

I Vattenriket och i Kristianstads kommun finns skogsområden med höga värden för friluftsliv och naturvård. Arbetet med **skogspolicy för det kommunala skogsinnehavet** fortsätter i samarbete med olika förvaltningar. LONA-projekt **"Fladdermöss i Vattenriket"** startar upp med inventeringar, rådgivningar, publika aktiviteter och utmärkning av evighetsträd. **"Ek-projektet"** kommer att fortsätta med åtgärder för att stärka statusen för det biologiskt värdefulla trädslaget och alla arter knutna till det. Vi kommer också att arbeta med att märka ut värdefulla **evighetsträd** i Vattenriket.

Succéprojektet **"Hela Sverige blommar"** som syftar till att så in nektarrika växter för att gynna pollinerare, kommer att fortsätta även detta år. Hushållningssällskapet är huvudman. En yta plöjs upp och sås in vid naturums entré och ett bihotell flyttas till platsen. Inne på naturum delar vi ut påsar med fröer-allt för att gynna våra vilda pollinerare. Det kommer också med särskilt medel från länsstyrelsen för att **gynna vilda pollinerare** sås in bovete i det kommunala naturreseptet Horna sandar och flera andra åtgärder. Samarbetet med Tekniska förvaltningen kring **artrika vägkanter** längs kommunala cykelvägar fortsätter. Betesmarken vid det kommunala naturreseptet och besöksplatsen **Mosslunda** kommer att restaureras och utökas. Ett samarbete kring naturvårdsåtgärder på Araslövsgolfklubb inleds och **samarbetet mellan ekologer och naturums pedagoger** fortsätter både i torra och blöta miljöer, bla med **konstverket "Kullarna"** vid Sånnskolan.

Strandängarnas vadarfåglar har minskat trots intensiva insatser för att förbättra hävden. Ett växande tryck från predatorer som kråkfåglar, mink och grävling har visat sig ha en stark negativ påverkan. Samarbetsprojektet **Predator kontroll**, startades upp hösten 2019 tillsammans med Jägarförbundet och länsstyrelsen. Pandemin gjorde träffarna svåra att genomföra, men vi kommer att arbeta vidare i år för att reglera antalet predatorer och följa upp effekterna på Vattenrikets strandängar.

Arbetet med att **förbättra vattenkvaliteten i Helgeån och Hanöbukten** fortsätter dels inom ramen för projektet "En livskraftig Östersjö", men också inom en rad andra sedan tidigare beviljade projekt. Mycket fokus är på åtgärder för minskat läckage av närsalter, men också på klimatåtgärder som att hålla mer vatten i och vattenhushållning. **Uppföljning och utvärdering** av de mer än 60 anlagda våtmarkerna i Vattenrikets regi fortsätter under 2022. Vi har också sökt medel för att optimera funktionen i en del våtmarker. I ett samarbetsprojekt arbetar vi för att få ökad kunskap och göra åtgärder för att minska läckaget av järn och aluminium från invallade torvmarker i Vattenriket. Projektet har skjutits upp pga pandemin, men under 2022 hoppas vi att den planerade studieresan till Danmark blir av. **Reduktionsfisken i Råbelövssjön och Oppmannasjön** går in på slutspurt och resultaten kommer att följas upp med **satellitverkyget Cyano Alert** och Biosfärenheten har även en **samordnande roll i Helgeåns vattenråd**.

I samarbete med länsstyrelsen kommer åtgärder för att **bekämpa den invasiva växten sjögull** i Råbelövssjön att utföras.

Hållbar stadsutveckling med fokus på **stadsdelen Näsby kommer** att prioriteras för Biosfärkontoret under 2022 där det pågår flera olika projekt kopplat till detta. Vi kommer också att ha en aktiv del i framtagningen av en **ny översiktsplan för Åhus**, arbetet med **Vilands strandängar** samt delta i arbetet med utveckling av **Härlövs backar och ängar**. Utifrån Unescos uppdrag att vara ett modellområde för hållbar samhällsutveckling är detta en viktig del i vårt arbete. Även utveckling inom området för kompensationsåtgärder för biologisk mångfald, ekosystemtjänster och ljusföroreningar i samband med exploateringar är angeläget.

Biosfärområdena har ett viktigt uppdrag från Unesco att vara **arenor för implementering av Agenda 2030** och det är en naturlig del av vår verksamhet. Vi **deltar i arbetet** med att ta fram en **friluftspan för Kristianstads kommun** och **hållbarhetsfunktionens arbete** med bla projektet **Viable Cities..**

Attitydförändring och lärande är en central del i biosfärarbetet som vi på Biosfärkontoret arbetar med på en rad olika sätt. En viktig del är att utbilda och diplomera **biosfärambassadörer**. En ny utbildning kommer att gå av stapeln till våren. Till sommaren kommer **biosfärlägre** att genomföras. Samarbetet med Vattenrikets vänförening fortsätter och arbetet med satsningen **"I love Vattenriket"** som ger invånare, besökare och företag möjlighet att uttrycka sin uppskattning och sitt engagemang för Vattenriket. Kampanjen lyfter fram att Vattenriket är ett biosfärområde utsett av Unesco och en viktig del i varumärket Kristianstad samt ger möjligheter till intäkter för föreningen

Under Jamboree22 kommer Biosfärenheten att vara engagerade i samarbete med scouterna. Det kommer bli att vara naturvårdsåtgärder, håvning och fladdermusvandring.

I november genomför vi den **årliga forskningskonferensen Biosfär2022** tillsammans med Högskolan i Kristianstad. Konferensen presenterar nya rön med koppling till Biosfärområde Kristianstads Vattenrike. I maj kommer en **nationell forskarkonferens** att anordnas som inspel till konferensen Stockholm +50. Biosfärkontoret är engagerade i planeringen och genomförandet av den delen som kommer att genomföras under Lunds universitets ledning. Under våren är vi också tillsammans med flera lärosäten och alla svenska biosfärområden **engagerade i en större ansökan till Naturvårdsverket om multifunktionella landskap**. Den sedan tidigare pga pandemin uppskjutna konferensen för Sveriges biosfärkommuner som vi ska stå värd för kommer att genomföras under 2023.

Internationella samarbeten kommer under 2022 att i första hand fokuseras till följande projekt: **Biosphere for Baltic** som är ett samarbete mellan 9 olika biosfärområden runt Östersjön. Viktiga frågor är hållbar besöksnäring, "från källa till hav" och livslångt lärande. Allt med utgångspunkt från det globala målet 14, hav och marina resurser. En ny ansökan till Svenska Institutet planeras likaså ett studiebesök till Rügen.

Nordiskt samarbete mellan biosfärområden i Danmark, Norge och Finland och Vattenriket där en gemensam ansökan kommer att skrivas och skickas in under året.

Järn och aluminium-läckage från invallningar, ett samarbetsprojekt med Ålakedemin för att minska läckage från torvjordarna i Vattenriket som i sin tur påverkar vattenkvaliteten i Helgå och Hanöbukten. En studieresa till Danmark är planerad.

I september genomförs **EuroMab i Österrike**. En viktig konferens att medverka på som ger bra möjligheter till erfarenhetsutbyte i det internationella biosfärnätverket

Forskningsarbeten kommer att prioriteras med inriktning på multifunktionella landskap, vattenkvalitet, klimatförändringar, tranor och hållbar stadsutveckling. Flera projekt är redan

påbörjade i samarbete med Högskolan i Kristianstad, SLU, Lunds universitet samt ett internationellt samarbete med universitet i Tyskland.

Biosfärområdets verksamhet och projekt kommuniceras till en rad olika målgrupper via hemsidan och sociala medier, trycksaker och rapporter, våra 21 besöksplatser, 4 projektplatser och naturum Vattenriket. Under året kommer **utflyktsguiden att översättas till engelska** och **biosfärfoldern till tyska**. En ny rivkarta "Skåda i Vattenriket" kommer också att tas fram.

Kommunikationen är en väldigt viktig del i arbetet med att uppfylla Unescos riktlinjer för biosfärområden, där det långsiktiga målet är en attitydförändring mot ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbart samhälle. Den **bidrar också till att göra Kristianstad till en attraktiv kommun med långsiktigt hållbar livsmiljö, skapar delaktighet och engagemang i bygden samt visar vägen ut i området för boende och tillresta.**

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike – bra för både natur och människa!

